

INFORMATÍVNA SPRÁVA O AKTUÁLNYCH AKTIVITÁCH MESTA BANSKÁ BYSTRICA

V OBLASTI ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Informatívna správa o aktuálnom stave aktivít mesta v environmentálnej oblasti nadväzuje za správy o aktivitách v oblasti životného prostredia spracované v predchádzajúcom volebnom období.

Správa bude zverejnená na webovom sídle mesta: <https://www.banskabystrica.sk/zivot-v-meste/klimaticka-zmena/>

Text obsahuje aktuálny odpočet vybraných projektov a činností a informácie o niektorých nových aktivitách v oblasti životného prostredia, ktoré mesto Banská Bystrica uskutočňuje, podporuje, alebo sa na nich podieľa.

• KLIMATICKÁ ZMENA, ZELENÁ A MODRÁ INFRAŠTRUKTÚRA

V rámci klimatických aktivít mesta, pokračuje realizácia projektu Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica (kód ACC01P02; program SK-Klíma; výzva „Akčné plány na zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy implementované miestnymi orgánmi v mestských územiach (ClimaUrban)“). Projekt je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru 2014 – 2021 a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, dofinancovaný z rozpočtu mesta.

Cieľom projektu je reakcia mesta Banská Bystrica na zmenu klímy, najmä stanoviť a realizovať vhodné adaptačné a mitigačné opatrenia a naplánovať tieto opatrenia na najbližšie obdobie. Opatrenia majú prispievať k udržateľnej kvalite života obyvateľov a kvalite životného prostredia v meste Banská Bystrica v reakcii na nepriaznivé dopady zmeny klímy. Partnerom projektu je Nórsky inštitút pre mestský a regionálny výskum (NIBR) Metropolitná univerzita v Osle – Norwegian Institute for Urban and Regional Research (NIBR) Oslo Metropolitan University. Projekt trvá od 27. februára 2021 do 26. februára 2024. V súčasnosti sa projekt nachádza v $\frac{3}{4}$ jeho trvania.

Nosnými aktivitami projektu sú:

- vytvorenie Akčného plánu pre mitigáciu a adaptáciu na zmenu klímy mesta Banská Bystrica,
- komplexná rekonštrukcia Materskej školy Šalgotarjanska
- Výsadba zelene, vytvorenie ovocnej záhrady a dažďových záhrad v materských školách Šalgotarjanska a Družby,
- výmena nepriepustného povrchu za priepustný v areáli materskej školy Družby,
- inštalácia verejného inteligentného LED osvetlenia.

Vypracovanie Akčného plánu pre mitigáciu a adaptáciu mesta Banská Bystrica (APMA) realizuje na základe zmluvy zhotoviteľ spoločnosť EKOJET. V súčasnosti práce pokračujú v medziach stanovených míľnikov a harmonogramu podľa zmluvných dojednaní. Pravidelne

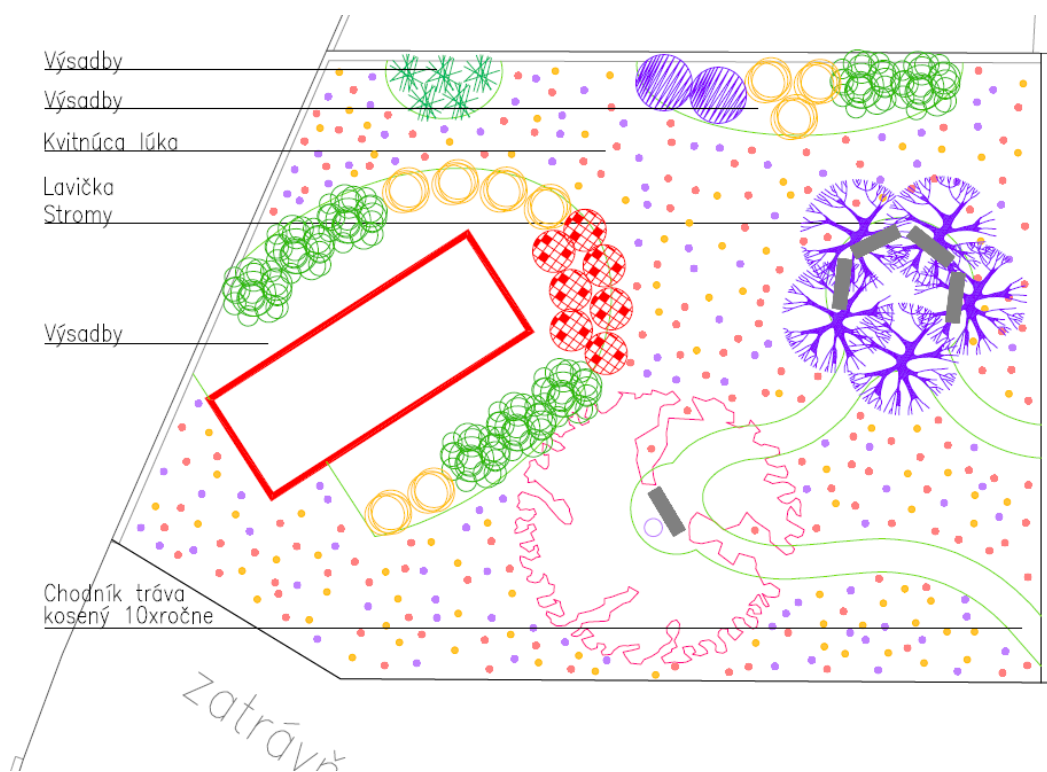
v mesačných intervaloch prebiehajú kontrolné dni so zhotoviteľom (k dnešku 10 x). Prebehli tri stretnutia s odborníkmi, ďalšie je naplánované v týždni od 29.05. – 02.06.2023. Súčasťou akčného plánu sú aj tri stretnutia s verejnosťou, k termínu prípravy správy prebehlo jedno stretnutie a ďalšie bolo uskutočnené v termíne 24.05.2023 v priestoroch 365.labb na Lazovnej ulici. Rámec plnenia zmluvy pozostáva zo 4 etáp (jednotlivých častí akčného plánu). Odovzdané boli tri časti: 1. časť Klimatologické hodnotenie a posúdenie zraniteľnosti vrátane modelovania vplyvov prioritných zmien podnebia; 2.časť Analýza produkcie a absorpcie CO₂ a 3. časť Stratégia adaptácie a zmiernovania. Pre prvú a druhú časť prebehlo pripomienkovanie zo strany pracovnej skupiny (zoskupenie odborníkov a zamestnancov mesta Banská Bystrica) a zapracovanie pripomienok spoločnosťou EKOJET. Tretia časť bola pripomienkovaná pracovnou skupinou a v súčasnosti boli odoslané pripomienky spoločnosti EKOJET.

Ďalším míľnikom projektu je komplexná rekonštrukcia materskej školy Šalgotarjanska. Energetické opatrenia boli realizované v rokoch 2022 a 2023 a odovzdanie staveniska bolo dňa 18.03.2023. Kolaudácia prebehla úspešne a dňa 04.05.2023 bolo kolaudačným rozhodnutím povolené užívanie stavby. Otvorenie MŠ Šalgotarjanska sa uskutočnilo symbolicky na deň detí, vo štvrtok dňa 01.06.2023.

Súčasťou nosných adaptačných aktivít projektu sú výsadby, dažďové záhrady, zatienenie ihriska a výmena nepriepustného povrchu za priepustný. Výsadby sa uskutočnili v mesiaci december 2022 v materských škôlkach Šalgotarjanska a Družby. V areáli MŠ Šalgotarjanska bolo vysadených 9 kusov pôvodných drevín (dub, javory, gaštan, okrasné hrušky a čerešne) a 80 kusov kríkov (hrab obyčajný, vtáči zob, arónia, drieň). V areáli MŠ Družby bolo vysadených 10 kusov ovocných stromov (moruša, slivka, hruška, jablň, čerešňa) a 16 kusov kríkov (ríbezľa, zemolez, maliny). V mesiaci december bolo realizované aj zatienenie pieskovísk profesionálnou tieniacou technikou v areáli MŠ Šalgotarjanska. Dažďové záhrady sa v súčasnosti realizujú v areáli MŠ Šalgotarjanska (ukončenie realizácie bude v týždni 22.05. – 26.05.). V areáli MŠ Družby budú realizované v mesiaci júl, keď bude materská škôlka uzatvorená počas prázdnin. Popri realizácii dažďovej záhrady sa bude rekonštruovať aj chodník (výmena nepriepustného povrchu za priepustný). Dažďová záhrada nadväzuje na chodník, preto tieto dve aktivity musia byť realizované spoločne.

Aktivita Inštalácia verejného inteligentného LED osvetlenia je v súčasnosti v procese verejného obstarávania.

V rámci akcií prípravy obnovy vybraných budov, ktoré majú byť podporené z Plánu obnovy sme sa zamerali aj na riešenia zelených a vodozádržných opatrení vo vybraných budovách. V areáli základnej umeleckej školy Jána Cikkera, v záhrade bude umiestnená pod úrovňou terénu akumulčná nádrž na dažďovú vodu a v záhrade budú realizované výsadby stromov a kríkov. Z hľadiska využívania záhrady (len pre zamestnancov a žiakov ZUŠ) bol zvolený výsev pestrej kvitnúcej lúky a dvoch oddychových častí umiestnených pod stromami. Výsadba kríkov bude využitá na zakrytie vonkajšej časti tepelného čerpadla. Tieto jednotlivé komponenty sú znázornené na priloženom obrázku.

Obdobné riešenia sú pripravované na väčšine budov, ktoré budú prechádzať plánovanou rekonštrukciou. Cieľom mesta je v stav, aby pri každej nožnej obnove budov, alebo inej investičnej akcii, tam kde to možnosti doovlia, boli riešené aj „zelené“ opatrenia.

V rámci prípravy inštalácie fotovoltiky na mestských budovách prebieha príprava statického posúdenia na vybraných objektoch a príprava samotnej dokumentácie k inštalácií týchto zariadení. V rámci vyššie spomínaných rekonštrukcií objektov z Plánu obnovy sú na budovách, ktorých to konštrukčné a pamiatkové limity umožňujú plánované okrem iných energetických opatrení aj inštalácie fotovoltických systémov.

ZELENÉ SÍDLISKÁ – ZELENÁ A MODRÁ INFRAŠTRUKTÚRA – PODPORA BIOLOGICKEJ A KRAJINNEJ DIVERZITY

Priebeh projektu Zelené sídliská za obdobie november 2022 - máj 2023:

Projekt Zelené sídliská je zameraný na revitalizáciu zelenej a modrej infraštruktúry vnútroblokov a sídliskových priestorov v rôznych častiach mesta. Pripravuje sa v siedmich lokalitách 1. **Fončorda**: Mládežnícka – Družby – Okružná, 2. **Kráľová**: Podháj, 3. **Rudlová-Sásová**: Magurská – Krivánska – Jelšov ý hájik, 4. **Radvaň-Kráľová**: Bernolákova – Radvanská, 5. **Staré mesto** (Herritzov majer) - Severná, 6. **Staré mesto** (Fortnička): Vansovej, 7. **Podlavice**: Gaštanová – Lipová – Limbová – Povstalecká.

Na základe verejnej obchodnej súťaže boli odbornou hodnotiacou komisiou vyhodnotené jednotlivé ponuky podľa stanovených kritérií - ceny a kvality jednotlivých uchádzačov.

Úspešným uchádzačom verejnej obchodnej súťaže sa stala spoločnosť Rudbeckia s.r.o./Svätoplukovo, ktorá dosiahla najvyšší počet bodov vo všetkých siedmich častiach zákazky č. 1 až č. 7 - lokalitách projektu Zelené sídliská. Následne spoločnosť po rokovaní s mestom Banská Bystrica podpísala zmluvu o dielo v troch lokalitách: Časť 3 – lokalita MAGURSKÁ-KRIVÁNSKA-JELŠOVÝ HÁJIK, Časť 6 – lokalita Severná, Časť 7 – lokalita Vansovej. O podpis zmluvy v časti 1 – lokalita Bernoláková-Radvanská, v časti 2 – lokalita Gaštanová-Lipová-Limbová-Povstalecká, v časti 4 – lokalita Mládežnícka – Družby – Okružná a v časti 5 - lokalita PODHÁJ neprejavila záujem.

Preto dňa 24.01.2023 na opätovnom zasadnutí Komisie projektu Zelené sídliská, sa vyhodnotilo splnenie podmienok účasti v zmysle súťažných podkladov u uchádzačov, ktorí skončili ako 2. v poradí. Išlo o spoločnosti: Atregia s.r.o. / Brno pre Časť 5 – lokalita PODHÁJ, Green Architecture SK/Žilina pre Časť 4 – lokalita MLÁDEŽNÍCKA-DRUŽBY-OKRUŽNÁ a Ing. Magdalena Hornáková – Ateliér DUMA/Trnava pre Časť 1 - lokalita BERNOLÁKOVA-RADVANSKÁ, Časť 2 - lokalita GAŠTANOVÁ-LIPOVÁ-LIMBOVÁ-POVSTALECKÁ.

Ďalej prebiehali procesy v zmysle platnej legislatívy s cieľom uzatvorenia zmluvy o dielo v daných častiach zákazky. Na základe doterajšieho priebehu je aktuálny stav postup pri projekte Zelených sídlisk nasledovný:

Verejná obchodná súťaž - Zmluva o dielo na predmet zákazky s víťazným uchádzačom (uchádzačmi)

Časť 1 - lokalita BERNOLÁKOVA-RADVANSKÁ – Zmluva o dielo č. 2560/2022/PS-OPA uzavretá s Ateliérom DUMA / Trnava

Časť 2 - lokalita GAŠTANOVÁ-LIPOVÁ-LIMBOVÁ-POVSTALECKÁ – Zmluva o dielo č. 2561/2022/PS-OPA uzavretá s Ateliérom DUMA / Trnava

Časť 3 - lokalita MAGURSKÁ-KRIVÁNSKA-JELŠOVÝ HÁJIK - Zmluva o dielo č. 2562/2022/OPA uzavretá so spoločnosťou Rudbeckia s.r.o. / Svätoplukovo

Časť 4 - lokalita MLÁDEŽNÍCKA-DRUŽBY-OKRUŽNÁ - Zmluva o dielo č. 2563/2022/OPA s uzavretá Green Architecture SK / Žilina

Časť 5 - lokalita PODHÁJ - Zmluva o dielo č. 2564/2022/OPA uzavretá so spoločnosťou Atregia s.r.o. / Brno

Časť 6 - lokalita SEVERNÁ - Zmluva o dielo č. 2565/2022/OPA uzavretá so spoločnosťou Rudbeckia s.r.o. / Svätoplukovo

Časť 7- lokalita VANSOVEJ- Zmluva o dielo č. 2566/2022/OPA uzavretá so spoločnosťou Rudbeckia s.r.o. / Svätoplukovo

Odovzdanie technických podkladov v zmysle zmluvy

Časť 3 - lokalita MAGURSKÁ-KRIVÁNSKA-JELŠOVÝ HÁJIK

Časť 4 - lokalita MLÁDEŽNÍCKA-DRUŽBY-OKRUŽNÁ

Časť 5 - lokalita PODHÁJ

Časť 6 - lokalita SEVERNÁ

Časť 7- lokalita VANSOVEJ

Na ostatných lokalitách (pre časť 1,2), kde už je ZoD podpísaná so zhotoviteľom PD sa v súčasnej dobe pracuje na vypracovaní daných technických podkladoch.

Odovzdanie urbanisticko-krajinárskej štúdie vrátane stretnutia s verejnosťou

Časť 3 - lokalita MAGURSKÁ-KRIVÁNSKA-JELŠOVÝ HÁJIK

Časť 4 - lokalita MLÁDEŽNÍCKA-DRUŽBY-OKRUŽNÁ

Časť 5 - lokalita PODHÁJ

Časť 6 - lokalita SEVERNÁ

Časť 7- lokalita VANSOVEJ

V súčasnej dobe prebehlo v daných lokalitách plnenie aktivít v zmysle podpísanej zmluvy o dielo. Zhotoviteľ spoločnosť Rudbeckia s.r.o. / Svätoplukovo a spoločnosť Atregia s.r.o. / Brno odprezentovala na niekoľkých pravidelných kontrolných pracovných poradiach návrh urbanisticko-krajinárskej štúdie projektu za účelom dosiahnutia požadovaného výsledku a odstránenia prípadných možných nedostatkov pri spracovaní ďalších stupňov projektovej dokumentácie.

Zhotoviteľ spoločnosť Rudbeckia s.r.o. / Svätoplukovo odprezentovala autorizovaný krajinársky architekt pani Ing. Júlia Straňáková vo všetkých troch lokalitách predstavila návrh Urbanisticko-krajinárskej štúdie. Celkovo išlo v poradí už o tretie verejné stretnutie ktorého cieľom bolo okrem predstavenia štúdie aj získanie spätnej väzby od samotných obyvateľov, ako aj vytvorenie priestoru pre otázky, prípadnú diskusiu zo zhotoviteľom PD, ako aj z odborníkmi z MsÚ.

Pre Časť 3 - lokalita MAGURSKÁ-KRIVÁNSKA-JELŠOVÝ HÁJIK sa plánované verejné stretnutie uskutočnilo v termíne 16.03.2023 (štvrtok) o 17.00 hod v priestoroch Základnej školy Pieninská.

Pre Časť 6 - lokalita SEVERNÁ sa plánované verejné stretnutie uskutočnilo v termíne 15.03.2023 (streda) o 17.00 hod v priestoroch Základnej školy Bakosova.

Pre Časť 7- lokalita VANSOVEJ sa plánované verejné stretnutie uskutočnilo v termíne 05.04.2023 (streda) o 17.00 hod v priestoroch v Cikkerovej sieni Radnice mesta Banská Bystrica.

Zhotoviteľ spoločnosť Atregia s.r.o. / Brno odprezentovala architektka pani Ing. Karolína Bečvářová a pani Ing. Barbora Májková predstavili návrh Urbanisticko-krajinárskej štúdie. Celkovo išlo v poradí už o štvrté verejné stretnutie ktorého cieľom bolo okrem predstavenia štúdie aj získanie spätnej väzby od samotných obyvateľov, ako aj vytvorenie priestoru pre otázky, prípadnú diskusiu zo zhotoviteľom PD, ako aj z odborníkmi z MsÚ.

Pre Časť 5 - lokalita PODHÁJ sa plánované verejné stretnutie uskutočnilo v termíne 11.05.2023 (štvrtok) o 17.00 hod v priestoroch Futbalového ihriska Kráľová – Podháj

Zhotoviteľ spoločnosť Green Architecture SK / Žilina odprezentovala architekt pán Ing. Michal Štiga a pani Ing. Ivana Štigová Kučirková predstavili návrh Urbanisticko-krajinárskej štúdie. Celkovo

išlo v poradí už o piate verejné stretnutie ktorého cieľom bolo okrem predstavenia štúdie aj získanie spätnej väzby od samotných obyvateľov, ako aj vytvorenie priestoru pre otázky, prípadnú diskusiu so zhotoviteľom PD, ako aj z odborníkmi z MsÚ.

Pre Časť 4 - lokalita MLÁDEŽNÍCKA-DRUŽBY-OKRUŽNÁ sa plánované verejné stretnutie uskutočnilo v termíne 30.05.2023 (utorok) o 17.00 hod v priestoroch Gymnázia Mikuláša Kováča.

Na ostatných lokalitách (pre Časť 1,2), kde už je Zmluva o dielo podpísaná so zhotoviteľom projektovej dokumentácie sa v súčasnej dobe pracuje na vypracovaní urbanisticko-krajinárskej štúdie.

Ďalšie fázy projektu

Na základe doterajšieho priebehu predpokladáme ďalší postup pri projekte Zelených sídlisk nasledovne:

- Odovzdanie Dokumentácie pre územné rozhodnutie+ inžinierska činnosť (pre všetky Časti projektu)
- Odovzdanie Dokumentácie pre stavebné povolenie+ inžinierska činnosť (pre všetky Časti projektu)
- Realizácia + autorský dozor (pre všetky Časti projektu)
- Odovzdanie stavby (pre všetky Časti projektu)

Projekt Zelených sídlisk ako revitalizácia verejných priestorov a verejnej zelene, ktoré sú súčasťou zelenej a modrej infraštruktúry, je zameraný na podporu systematického plánovania na území mesta. Investície do zelenej infraštruktúry sú významné z hospodárskeho hľadiska nakoľko sa zachováva schopnosť prírody zmierňovať negatívne účinky zmeny klímy a je nákladovo oveľa efektívnejšie, ako keby sa museli tieto stratené služby nahrádzať oveľa nákladnejšími technickými riešeniami zo strany človeka.

• ZELENĽ

INFORMÁCIA O AKTUÁLNYCH AKTIVITÁCH MESTA BANSKÁ BYSTRICA V OBLASTI GENERELU ZELENE A AKTUALIZÁCIA STAROSTLIVOSTI O DREVINY

Pri revitalizácii, regenerácii a údržbe existujúcich plôch zelene, ako aj pri realizácii novo navrhovaných plôch zelene, sa rozvoj mesta riadi jednak podľa vymedzenia jednotlivých kategórií mestskej zelene v ÚPN mesta, jednak podľa požiadaviek a regulatívov vybraných plôch zelene obsiahnutých v Genereli zelene mesta Banská Bystrica (EKOJET, s.r.o. Bratislava, 2010).

V súčasnosti mesto Banská Bystrica v spolupráci s organizáciou Záhradnícke a rekreačné služby (ZAaRES) a spoločnosťou T-MAPY (dodávateľ riešenia GISPLAN pre mesto) pripravuje postupnú aktualizáciu podkladových vrstiev v GISPLAN-e mesta v časti Príroda a krajina v aplikácii PASPORT ZELENE – Ide o aplikáciu pre evidenciu a správu mestskej

zelene, ktorá vymedzuje a sčíta plochy určené na údržbu, zobrazuje a eviduje údaje o jednotlivých drevinách (stromy a kríky). Umožňuje aj prípravu a organizáciu údržby zelene. Súčasťou aplikácie je v súčasnosti mapa pasportu zelene, ktorá je „preklopená“ z Generelu zelene mesta Banská Bystrica a vrstva drevín a krov z Dokumentu starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica (Ekojet,s.r.o., 2010). Postupne sa tieto vrstvy aktualizujú a dopĺňajú o nové informácie:

- Aktualizácia Dokumentu starostlivosti o dreviny (DSoD) mesta Banská Bystrica (Etapa I, Etapa II.)

DSoD – Etapa I.

Fotogrametrickou metódou bolo zameraných 10 lokalít: 1. Mládežnícka – Družby – Okružná, 2. Podháj (Kráľová), 3. Magurská – Krivánska – Jelšový hájik, 4. Bernolákova – Radvanská, 5. Severná, 6. Vansovej (Fortnička), 7. Gaštanová – Lipová – Limbová – Povstalecká, 8. Park pri Kaštieli Radvanských, 9. Národná ulica, 10. Námestie Slobody. Následne prebehla do konca roku 2021 analýza odovzdaných digitálnych podkladov, obhliadka a vytýčenie hraníc záujmových území priamo v teréne, ako aj samotná inventarizácia jednotlivých zameraných drevín. Prebehlo zhodnotenie druhového zloženia, veľkostných parametrov drevín, zdravotného stavu, zhodnotenie ich ekologického, krajínovorného, estetického, hygienického, kultúrno-historického významu. Ide o analýzu 6 490 ks drevín na ploche 62,50 ha.

DSoD – Etapa II.

Do konca júla 2022 prebehlo polohopisné a výškopisné geodetické zameranie drevín na piatich lokalitách: Park pod pamätníkom SNP, Park Trieda SNP, Park Severná, Mládežnícka – Družby - Okružná, Bernolákova - Radvanská. Prebehla už aj analýza odovzdaných digitálnych podkladov, obhliadka a vytýčenie hraníc záujmových území priamo v teréne. Samotná inventarizácia jednotlivých zameraných drevín bola odovzdaná v termíne: 01.12.2022. Prebehlo zhodnotenie druhového zloženia, veľkostných parametrov drevín, zdravotného stavu, zhodnotenie ich ekologického, krajínovorného, estetického, hygienického, kultúrno-historického významu. Ide o analýzu 4 089 ks drevín na ploche 19,34 ha. Vypracovaný materiál je jedným z podkladov pre projektové dokumentácie v predmetných lokalitách.

Dendrologický prieskum ako pri I. etape, tak aj pri II. etape vykonávala Technická univerzita vo Zvolene.

- Aktualizácia informácií z krajinársko-architektonickej súťaže návrhov pre Mestský park Banská Bystrica, projektových dokumentácií pre Zelené sídliská a iných pripravovaných projektov a dokumentácií (napr. Námestie Slobody, MÚSES, Klimatická stratégia - APMA)
- Aktualizácia údajov vrstiev (plôch) zelene v správe a údržbe organizácie ZAaRES začiatkom apríla sa konali k danej téme prípravné stretnutia a školenia, za účasti vybraných odborov a oddelení MsÚ (Odbor architekta mesta, Oddelenie životného prostredia, Oddelenie odpadového hospodárstva a údržby verejných priestranstiev), pracovníkov ZAaRES-u a T-MAPY.

ZAaRES

Za sledované obdobie od októbra 2022 do mája 2023 vykonával ZAaRES rôzne činnosti, povinnosti na úseku údržby verejnej zelene vyplývajúce mu zo zriaďovacej listiny na pozemkoch mesta Banská Bystrica.

Počas jesene a zimného obdobia vykonával od konca vegetačného obdobia 01.10.2022 ZAaRES výrubu, výsadby a ošetrovanie krov či stromov. Za toto obdobie vegetačného kľudu od 01.10.-28.03. sa odstránilo 128 stromov na základe platných výrubových povolení, z ktorých 32 boli odstránené ako rizikové, išlo najmä o poškodené dreviny snehom a vetrom (najviac odstránených a rizikových bolo druhu jaseň štíhly v lokalitách Severná a Mládežnícka ulica).

Výsádzanie stromov prebehlo jednak pracovníkmi ZAaRESu, alebo v rámci participácie v rôznych lokalitách z rôznych projektov, najmä z participatívneho rozpočtu. Práve víťazný projekt Živá rieka v lokalite Severná bola zatiaľ posledným na ktorom sa participovalo, a teda sa v rámci neho vysadilo 20 stromov a zhruba 300 krov.

Ošetrovanie rezom prebehlo plošne v celom meste až vyše 400 stromov. Značná časť bola ošetrovaná pomocou plošiny v majetku ZAaRESu HP14, ale aj prenajatej plošiny MP27. Plošné ošetrovanie viacerých stromov prebehlo napríklad na ulici Poľná.

Krovité spoločenstvá sa upravovali taktiež roztrúsene po celom meste. Špeciálne bola starostlivosť venovaná živým plotom na uliciach Nešporova, Wolkerova a Parčík Hungaria kde došlo k zníženiu a celkovej regenerácii týchto živých plotov.

Plošne sa revitalizovali svah na Moskovskej kde sa ošetrilo rezom množstvo stromov a krov. Vyhrabali a odstránili sa popadané a suché konáre, celkovo sa takto ošetrila plocha o rozlohe zhruba 1 300 m². Túto plochu čaká ešte dosadenie drevín, pričom prihliadať sa bude na pôvodné dlhoveké dreviny akými sú dub, hrab, či javor. Podobných problémových lokalít je v našom meste ešte niekoľko, lokalít napr. Jazmínová/Šalgotarjárska na ktorých by sa malo postupne ošetrovať mimo vegetačného obdobia na jeseň a v zime 2023/2024.

Vegetačné obdobie začalo chladným a daždivým počasím, za čo našťastie prinieslo dostatok vlhky. Kosby sa teda začali trochu neskôr oproti minulému roku. Manažment kosieb ostal nezmenený, teda sídlisková zeleň sa kosí kompletne a na extenzívnych plochách a lokalite Mestský park sa vytvoria mozaiky za účelom podpory biodiverzity a prírode blízkeho kosenia. Podpora rozmanitosti týchto plôch sa realizovalo dosevom lúčnych kvetov v polovici mesiaca apríl 2023. ZAaRES sa zamerá aj na zníženie uhlíkovej stopy pri kosbách nákupom elektrických strojov, ktoré sa postupne zamieňajú za tie so spaľovacím motorom.

Kvetinové záhony taktiež podstupujú zmeny, napr. na kruhovom objazde pri termináli už takáto zmena nastala. Vysadili sa menej náročné druhy (vlaha živiny) za účelom ponechania estetiky a zníženia nákladov. Záhony v centre mesta ostávajú ponechané, zmena sa dotkne len pri upravovaní pôdy do ktorej sa vloží viac biologického hnojiva teda mulču, ktorý lepšie viaže vlahu počas horúcich letných dní.

Odpady vyvezené ZAaRES-om boli za kalendárny rok 2022 – 1 255 ton pri 1 170 jazdách. Vidíme pokles vyvezeného odpadu hlavne v letných mesiacoch nakoľko boli pozastavené kosby (oproti rokom 2021 a 2020). Tento rok je rozdiel vyvezeného biologicky rozložiteľného odpadu k 01.04. až o 27 ton menej, čo je spôsobené najmä neskorším dátumom kosieb v tomto

roku oproti roku 2022. Avšak, ak počas tohto roka nepríde mimoriadne suché obdobie, tento pomer sa môže zmeniť.

ZAaRES sa postupne zapája aj do projektov na získanie mimorozpočtových zdrojov najmä v oblasti budovania zelenej infraštruktúry. Úspešne sa podarilo získať grant od Slovenskej sporiteľne, kde sa získalo 13 000,- € na projekt zelená zóna – Sásová (kosodrevina). Čaká sa tiež na výsledok projektu včelí bufet od nadácie SPP, ktorý by mohol vyrásť na Poľnej ulici. Výrazný posun vpred v týchto aktivitách je aj vďaka užšej spolupráci s mestským úradom a najmä p. Vrbiniakovou. V podobných aktivitách sa plánuje aj naďalej pokračovať.

Pozitívnym krokom k využitiu produktov, ktoré vzniknú pri údržbe zelene je využívanie stanice Bioplyn Medzibrod, kde sa spotrebúva biologický materiál v bioplynovej stanica v Medzibrode. Tu sa vytvára plyn, ktorý sa následne premieňa na elektrickú energiu. Výhodou je, že zo vzniknutého odpadu pri tomto procese vznikne aj tzv. digestát, z ktorého sa vie vytvoriť separát ktorý sa vie použiť ako plnohodnotné prírodné hnojivo.

PODNIK MEDZITRHU PRÁCE

V roku 2012 bola mestom Banská Bystrica založená nezisková organizácia vykonávajúca verejnoprospešné práce Podnik medzitrhu práce, n.o., r.s.p. Podnik sa pred tromi rokmi stal integračným sociálnym podnikom, ktorý poskytuje služby najmä v komunálnej oblasti. V súčasnosti podnik poskytuje služby zamerané najmä na údržbu verejne zelene, kde poskytuje svoje služby v kosení a zbieraní biologicky rozložiteľného odpadu vo vybraných materských školách a cintorínoch za úhradu od Záhradníckych a rekreačných služieb. Vykonáva tiež pre iné subjekty údržbu zelene, tak trávnatých porastov, ako aj kríkov a stromov, ale taktiež poskytuje drobnú stavebnú činnosť, alebo vykonáva letnú a zimnú údržbu verejných priestranstiev.

AKTIVITY OBYVATEĽOV MESTA – MIESTNYCH KOMUNÍT

Nezanedbateľná a vysoko nápomocná pri čistení mesta a odstraňovaní nelegálnych skládok je pomoc dobrovoľníkov. Početná **komunita Radvanskej záhrady** pokračovala v dočisťovaní a zveľaďovaní areálu a okolia Radvanského kaštieľa a taktiež lokality okolo Malachovského potoka.

V rámci projektu z participatívneho rozpočtu Urpínske serpentíny Občianske združenie **Banskobystrický spolok okrášľovací a ochranný (BBSOO)** vybudoval novú promenádu, chodník pod sochou partizána, spevnil sa pôvodný oporný múrik a vznikol nový múrik pri CO kryte, opravilo sa napojenie pravej cestičky na promenádu, boli obnažené aj pôvodne kamene z historickej promenády, rozšíril sa ľavý chodník, opravili sa zábradlia na ľavom a pravom krídle chodníkov až po „tančiareň“, vykonala sa sanácia kalamity - popadaných stromov v okolí budúceho altánku a vežičky, vytvoril sa nový bezpečný chodník k budúcej vežičke, osadili sa zábradlia, vybetonovala sa základová platňa budúcej vežičky, vyčistil sa horný chodník od Kalvárie, vyčistil sa základ budúceho altánku a následne sa vybetonoval, obnažil sa historický odvodňovací rigol. Pripravuje sa samotná výstavba altánku a vežičky. BBSOO akciu realizuje v spolupráci s organizáciou ZAaRES a Mestskými lesmi Banská Bystrica, s.r.o.

BBSOO v druhom projekte participatívnomu rozpočtu na Parčíku Cisárovej Sissi – Medený hámor v spolupráci so ZAaRESom vykonali odborný rez historických smútočných líp, vyčistil sa parčík od náletov popri stromoch, vybagrovala sa jama pre budúce „oddychové zálivy“ osadili sa nové obrubníky, položila sa zámková dlažba, osadili sa lavičky a smetný kôš, urobili sa zemné práce ,na ktorých sa vysialo trávne semeno a vysadili sa dva nové stromy.

Okrem týchto dvoch aktivít z paricipatívneho rozpočtu BBSOO v spolupráci so ZAaRESom pristúpili k očisteniu evanjelického cintorína, kde došlo k odstraňovaniu náletových drevín a celkovému vyčisteniu popadaných konárov, stromov a kríkov a vyzbieraníu odpadu vo viacerých etapách. Počas jarných akcií BBSOO vyčistil aj ďalšie lokality v rôznych častiach mesta, najmä v Kostiviarskej a na Mládežníckej a Hutnej ulici. Od pneumatík sa vyčistili aj Sásovská dolina, Iliáš, Slnčné stráne, Na Karlove, priemyselný park Šalková, Jakub, či Nemčianska dolina.

- **VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ**

REVITALIZÁCIA VEREJNÝCH - MESTSKÝCH A PRÍRODNÝCH - KRAJINNÝCH PRIESTOROV: NÁMESTIE SLOBODY, MESTSKÝ PARK

Revitalizácia verejných - mestských a prírodných-krajinných priestorov: Námestie Slobody, Mestský park

Fáza rozpracovania:

Námestie Slobody – Momentálne prebieha zvolený variant verejnej súťaže „súťažný dialóg“, do ktorého sa bolo možné zapojiť do konca mája 2023. V prvej etape bolo potrebné pripojiť vyplnený autorský prístup a zoznam referenčných projektov, ktoré bude v najbližších dňoch komisia hodnotiť na základe daných kritérií.

Mestský park - Výsledkom participatívneho procesu pri projekte obnovy Mestského parku boli výstupy, ktoré sa doplnili do zadania súťaže na obnovu parku v zmysle jeho historického i environmentálneho a funkčného významu v súčasnosti. Do participatívneho procesu k obnove mestského parku sa zapojilo cez 200 obyvateľov. Súčasťou vzdelávacích aktivít boli vzdelávacie články v Radničných novinách a na sociálnych sieťach, “Potulky mestom” – prechádzky v parku a Medzinárodná odborná konferencia k obnove mestského parku. Aktivity zamerané na zisťovanie potrieb obyvateľov, hodnôt parku a vytvárania vzťahu obyvateľov k parku, v rámci ktorých sa zrealizovali napr. 10 fokusových rozhovorov s rôznymi skupinami obyvateľov, rozhovory so starousedlíkmi či plánovacie stretnutia v parku (priorizovanie podnetov od obyvateľov).

Následne prebehla krajinársko-architektonická súťaž a dňa 15.3 boli vyhlásené výsledky na revitalizáciu Mestského parku v Banskej Bystrici. Víťazom súťaže sa stal ateliér *Gulačová Šereš architekti: Ing. arch. Irenaj Šereš, Ing. arch. Lenka Gulačová, Ing. Romana Šašinková, Katarína Gáliková*. Následne sa 19.4 konala vernisáž výstavy všetkých 12 súťažných návrhov. Súčasťou vernisáže bola aj prezentácia návrhov umiestnených na prvých troch miestach a moderovaná diskusia s členmi víťazného tímu a zástupcami poroty. Podľa zákona o verejnom obstarávaní a tiež v zmysle súťažných podmienok má nasledovať druhá fáza

obstarávanie projektovej dokumentácie na revitalizáciu Mestského parku - priame rokovacie konanie s víťazom súťaže. (par. 81, písm. h) ZVO a uzavretie Zmluvy o dielo na jednotlivé stupne projektovej dokumentácie a autorský dohľad.

MESTSKÉ CINTORÍNY

Na cintorínoch v správe ZAaRES prebieha prvá kosba. Počas zimného a jarného obdobia sa odstraňovali spadnuté stromy, konáre a technické nedostatky.

Koncom mája začala aj oprava hlavného schodiska k hrobke J.D.Matejovie na Rímskokatolíckom cintoríne nachádzajúceho sa na Námestí Š Moyses, kde sa získala dotácia z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vo výške 70 000,- €. Celkové náklady by mali predstavovať sumu 90 000,- €.

• EKOLOGICKÁ DOPRAVA

PLÁN UDRŽATEĽNEJ MOBILITY FUNKČNÉHO ÚZEMIA MESTA BANSKÁ BYSTRICA

Na poslednom mestskom zastupiteľstve 18.04.2023 bol schválený Plán udržateľnej mobility, ktorému predchádzalo prerokovanie na spojenej Komisii mestského zastupiteľstva pre dopravu a bezpečnosť a Komisii mestského zastupiteľstva pre životné prostredie dňa 21.03.2023. Plán udržateľnej mobility funkčného krajského mesta Banská Bystrica (ďalej len PUMM) je strategickým dokumentom, s prvkami územného generelu dopravy miestnej úrovne. Bude podkladom pre čerpanie finančných prostriedkov európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj podkladom pre spracovanie štúdií, stratégií, územných plánov, územnoplánovacích podkladov a plánov dopravnej obslužnosti, či iných obdobných dokumentov. PUMM je strategickým dokumentom a je predmetom posudzovania podľa príslušných ustanovení zákona č. 24/2006 Z.z., o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, v znení neskorších predpisov. PUMM je založený na princípoch udržateľného rozvoja, pričom jeho hlavným cieľom je nájsť riešenie plánovania a organizácie dopravy, ktoré vedie k dlhodobému zlepšovaniu negatívnych dopadov na znečistenie ovzdušia, hladiny hluku, fragmentácie a ohrozenia ekosystémov, a zároveň ku zvýšeniu bezpečnosti dopravy a zaisteniu dostupnosti pre všetky skupiny obyvateľstva, ktoré by neobmedzovalo mobilitu a prístup ku príležitostiam.

Prístup PUMM-u je medziodborový, snaží sa mesto opísať z hľadísk, ktoré sú dopravou prepojené alebo ovplyvnené. Cieľom PUMM-u je tiež previazať sektory a stratégie, ktoré sa, hoci len okrajovo, týkajú mobility. Komplexné spracovanie PUMM-u ako strategického materiálu sa realizovalo v časovom horizonte od roku 2021, s postupným spracovávaním, konzultáciami, komunikáciou s verejnosťou, dotknutými orgánmi, preverovaním si všetkých dostupných údajov, podkladov a pod. Proces SEA v zmysle zákona č. 24/2006 Z.z., o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, v znení neskorších predpisov bol realizovaný Okresným úradom v Banskej Bystrici - Odbor starostlivosti o životné prostredie. Plán udržateľnej mobility funkčného územia mesta Banská Bystrica pozostáva z nasledovných častí: Zber dát, Prieskumy, Dopravný model, Analýza, Návrhová časť, Plán dopravnej obslužnosti, a

Plán implementácie a monitorovania PUM. Poslednou časťou je Strategické environmentálne hodnotenie (SEA). Súčasťou PUM je Plán dopravnej obslužnosti mesta Banská Bystrica.

V rámci ekologickej dopravy sa mesto Banská Bystrica zameriava aj na budovanie cyklotrás, pričom v realizácii je cyklotrasa na Zvolenskej ceste. Pribežne sa však pracuje na prepojení všetkých sídlisk s centrom mesta cyklotrasami. Z hľadiska financovania sa orientuje na mimorozpočtové zdroje, pričom v rámci sídliska Sásová Rudlová bola schválená dotácia na cyklotrasu na tomto najväčšom banskobystrickom sídlisku.

• OCHRANA OVZDUŠIA

Mesto spolupracuje so Slovenskou agentúrou životného prostredia (SAŽP), Okresným úradom v Banskej bystrici, Úradom banskobystrického samosprávneho kraja (BBSK) na projekte LIFE IP – *Zlepšenie kvality ovzdušia*.

V posledných dňoch sa zrealizovali všetky práce na projekte Modernizácia cestnej dopravnej signalizácie križovatiek na ceste I/66 v Banskej Bystrici. Projekt zahŕňa 4 svetelné križovatky s inteligentným riadením. Samotný projekt ešte nie je ukončený, nakoľko počas najbližších týždňov bude prebiehať ešte odstraňovanie drobných chýb a ideálne nastavovanie komplexného prepojenia svetelných signalizácií. Projekt zahŕňa aj podstatné monitorovanie a zber dát z týchto úsekov. Dáta získané z monitoringu dopravy budú využité v rámci komplexného systému informovania obyvateľov o meste. Rovnako tak budú slúžiť predstaviteľom mesta pri lepšom rozhodovaní a plánovaní rozvoja mesta. Informácie o doprave budú súčasťou komplexného prehľadu, ktorý v kontexte s ďalšími informáciami a dátami získanými z integrovaných zariadení dopravnej infraštruktúry poskytne prehľad o celkovej dopravnej situácii v meste. Tieto dáta budú formou dispečerského rozhrania prístupné v prvom rade organizáciám, ktoré majú v správe infraštruktúru mesta a predstaviteľom mesta. V budúcnosti sa sprístupnia aj obyvateľom v podobe online portálu a taktiež mobilnej aplikácie. Po integrácii dát z rôznych technologických zariadení a systémov získajú predstavitelia mesta spolu s občanmi jednoduché, ale pritom užitočné pohľady na to, ako mesto funguje a kde je jeho ďalší potenciál.

V procese riešenia je projekt IoT smart riešenia v prevádzke Mesta Banská Bystrica. Projekt je rozdelený na 4 samostatné časti, z toho prvé dve časti sú významné aj z hľadiska životného prostredia. 1. Energetický manažment vrátane merania a regulácie (ďalej aj ako MaR) a vybudovania bezdrôtovej nízko výkonovej siete. 2. Enviromanažment – Monitoring a vyhodnocovanie lokálnych environmentálnych ukazovateľov. 3. Monitoring mostov. 4. Podpora asistovaného života. Cieľ bude dosiahnutý prostredníctvom aktivít projektu v nadväznosti na typ aktivít Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020 (ďalej aj ako OPII): E.1 Inteligentné systémy riadenia, monitorovania, prediktívnej údržby a prevencie; E.2 IoT monitorovacie zariadenia pre oblasť životného prostredia (špecifický cieľ 7.4), H.1 Identifikácia zdrojov otvorených dát a ich kvality (vrátane následného zverejnenia výstupných údajov spracovaných v užívateľskom formáte na internete/prostredníctvom emailu); H.2 Automatizácia procesov tvorby, zdieľania, integrácie a riadenia kvality dát s dôrazom na otvorené dáta (špecifický cieľ 7.5), J Zavedenie nástrojov pre podporu asistovaného života a telemedicíny (špecifický cieľ 7.6). Cieľovou skupinou je široká verejnosť využívajúca služby eGovernmentu na území mestskej funkčnej oblasti (ďalej aj ako MFO) mesta Banská Bystrica.

Miestom realizácie projektu je mesto Banská Bystrica. Výsledkom projektu bude moderný monitoring v 4 oblastiach. Dáta z jednotlivých navrhovaných zariadení budú integrované do jednej otvorenej a flexibilnej riadiacej dátovej platformy, ktorá sa vybuduje v rámci projektu realizovaného v rámci výzvy Moderné technológie. Projekt prispieva výraznou mierou k sociálnym, finančným a environmentálnym aspektom v 4 monitorovaných oblastiach. Projekt bude plne prispievať k zlepšeniu sociálno-ekonomických a environmentálnych podmienok na území mesta Banská Bystrica.

Mesto okrem spomínaných projektov podporuje:

- Ekologické vozidlá MHD „čisté trolejbusy“ – bezemisný pohon
- Modernizáciu cestných komunikácií
- Revitalizáciu 13 križovatiek
- Inteligentné verejné osvetlenie – spracováva sa projekt verejného osvetlenia po celom území mesta, pričom vytipovaná na najbližšiu rekonštrukciu je Fončorda (prekládka káblov, prvky SMART riešení)
- Vytvorenie miest pre nabíjanie elektromobilov
- Snahu zmluvne zaviazať spoločnosti ako sú Máriaus Pedersen, MIS, na proces výmeny vozového parku v obslužných činnostiach v odpadovom hospodárstve a údržbe komunikácií
- Zníženie prašnosti a zlepšenie kvality ovzdušia - záväzok častejšie polievanie letných mesiacoch a zametanie pre zníženie prachových častíc
- Rekonštrukciu autobusových zastávok a chodníkov.

• OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY

DOKUMENT STAROSTLIVOSTI O DREVINY MESTA BANSKÁ BYSTRICA.

Podrobný popis stavu aktualizácie tohto dokumentu je popísaný v predchádzajúcej časti tejto informatívnej správy venovanej zeleni. V pláne je výhľadovo dopracovať po prvých dvoch etapách aj ďalšie lokality tak, aby bolo zmapované celé mesto. Na tieto činnosti sa však budú musieť hľadať mimorozpočtové zdroje, nakoľko kapacity mesta a ZAaRESu sú obmedzené a inventarizácia by trvala veľmi dlhý čas. Každopádne ZAaRES sa zaviazal k pravidelnej aktualizácii súčasného zmapovania drevín po I. a II. Etape.

MENEŽMENT KOSENIA

Už štvrtý rok aplikuje ZAaRES prístup pri kosbách v rámci prírode blízkeho koseniu. Reaguje tak na zmenu klímy, ktorá sa prejavuje zvýšenými priemernými teplotami vzduchu a výkyvmi počasia. V súčasnosti je u nás v Banskej Bystrici dlhšie obdobie sucha len s krátkodobými nízko intenzívnymi zrážkami. Preto sa musí klásť čoraz väčší dôraz na zadržiavanie a lepšie využívanie vody a pristúpiť napríklad aj k zmene manažmentu kosenia na vybraných plochách. Premyslenejšou a prírode blízkou údržbou zelene sa dosahuje znížená prašnosť, zlepšuje sa ochladzovanie priestoru i ochranu rastlín a živočíchov. Práve na plochách s nižšou frekvenciou kosenia sa podporuje zvyšovanie biodiverzity, ktorá bola tohto roku zvýraznená aj dosevom semien lúčnych kvetov na vybraných lokalitách.

- **POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO** (prímestské lesy, lesoparky)

AKTIVITY MESTSKEJ SPOLOČNOSTI MESTSKÉ LESY BANSKÁ BYSTRICA S.R.O.:

Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o. systematicky pracujú v oblasti envirovzdelávania a lesnej pedagogiky s viacerými materskými, základnými a strednými školami, ako aj s Technickou univerzitou vo Zvolene. V sledovanom období boli uskutočnené viaceré vychádzky so žiakmi do prírody (do lesoparkov alebo k vodnému žľabu) s účasťou lesného pedagóga z Mestských lesov Banská Bystrica. Taktiež boli pripravené viaceré prednášky na základných školách v regióne. Zamestnanci mestských lesov sa podieľali aj na vybudovaní pieskoviska a hojdačiek pre Lesný klub Mravenisko v Laskomeri, ako aj na výsadbe živého plota na detskom ihrisku v Harmanci.

Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o. spolupracovali s Banskobystrickým samosprávnym krajom, Olympijským klubom Banská Bystrica, Strednou športovou školou Banská Bystrica, Centrom voľného času Junior a Základnou školou Harmanec na organizácii a zabezpečení podujatia Veselá olympiáda málotriedok (Netradičná súťaž pre žiakov a žiačky málotriednych škôl), ktoré sa uskutočnilo v Banskej Bystrici 20.4.2023.

V dňoch 14.10.-16.10.2022 sa zúčastnili konateľ Mestských lesov Banská Bystrica s.r.o. Ing. Blažej Možucha, podpredseda dozornej rady Mgr. Peter Gogola a hlavný inžinier Jozef Jankov zahraničnej pracovnej cesty do partnerského mesta a mestských lesov v Hradci Králové.

V predvianočnom období Mestské lesy dovezli a osadili 15 m vysoký vianočný strom na sídlisku Sásová, taktiež vianočné stromčeky do viacerých mestských častí. V rámci PR aktivít boli z Mestských lesov dodané vianočné stromčeky pre kostoly Podlavice, Fončorda a Saleziáni Sásová.

V spolupráci s Národným lesníckym centrom bol 5.12.2022 odovzdaný vianočný stromček do Detskej fakultnej nemocnice v Banskej Bystrici na oddelenie onkológie, kde boli následne s malými pacientami vykonávané rôzne aktivity v rámci lesnej pedagogiky.

Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o. sa v rámci projektu Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica zaviazali vo vybraných porastoch nevyťažiť v období rokov 2021 – 2028 drevnú hmotu v objeme 4 000 m³, čím je podľa znaleckého posudku predpoklad viazanosti uhlíka 780 ton. V rámci záväzku predpoklad viazaného CO₂ činí 91 ton pre rok 2022. Záväzok bol v roku 2022 splnený.

Dňa 1.2.2023 navštívila Mestské lesy Banská Bystrica delegácia zástupcov Ministerstva pôdohospodárstva zo Slovinka, ktorá sa zaujímala predovšetkým o implementáciu právnych noriem Európskej únie v oblasti lesníctva do našich zákonov, ako aj priamo do praxe v našich lesoch.

Dňa 23. - 24.3.2023 sa zástupca Mestských lesov Banská Bystrica (J. Jankov) zúčastnil na odbornom seminári hnutia Pro Silva na Duchonke. Mestské lesy Banská Bystrica dlhodobo patria medzi podporovateľov prírody blízkeho hospodárenia v lesoch, ktoré hnutie Pro Silva propaguje.

V jarnom období 2023 bolo do banskobystričských lesov vysadených 37 650 stromčekov, z toho 11 550 smrekov, 4 950 jedličiek, 5 750 smrekovcov, 13 700 bukov a 1 700 dubov. Do výsadby boli zapojené i viaceré materské a základné školy, čo bolo propagované aj vo viacerých médiách, vrátane hlavných správ na RTVS. Taktiež sa jarného zalesňovania aj za účasti detí zúčastnil primátor Banskej Bystrice Ján Nosko, obidvaja viceprimátori a viacerí poslanci mestského zastupiteľstva.

Dňa 12.4.2023 navštívila Mestské lesy Banská Bystrica delegácia odborníkov na lesníctvo z Fínka, ktorí sa hlavne zaujímali o hospodárenie v náročných a extrémnych terénoch.

Dňa 20.4.2023 navštívila Mestské lesy Banská Bystrica delegácia lesníkov z Moldavska. Prezreli si výskumné plochy založené na našom území Národným lesníckym centrom vo Zvolene a bola im predvedená ukážka historického plavenia dreva vo vodnom žľabe v Rakytove.

Dňa 28.4.2023 sa uskutočnilo tradičné plavenie dreva vo vodnom žľabe Rakytovo pre širokú verejnosť, ktoré sa koná každý rok v apríli v rámci mesiaca lesov ako súčasť celoslovenských Lesníckych dní. Súčasťou podujatia boli aj aktivity lesnej pedagogiky pre deti a základné školy. Podujatie bolo hodnotené ako veľmi úspešné vo viacerých médiách, vrátane televízie RTVS, TA3, Markíza.

V rámci lesnej pedagogiky sa Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o. dohodli na spolupráci s Národným lesníckym centrom vo Zvolene na projekte Lesná pedagogika pre stredoškôlkov. Projekt sa bude realizovať celoslovensky, vrátane vybraných stredných škôl na území mesta Banská Bystrica.

Dňa 29.4.2023 sa uskutočnila prehliadka zhodov režijného poľovného revíru mesta Banská Bystrica. Počas prehliadky viacerí odborníci na poľovníctvo a prírodu vyzdvihli odbornú a systematickú prácu v revíri. O prehliadke bola vypracovaná reportáž a bude publikovaná v časopise Poľovníctvo a rybárstvo.

Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o. sú zapojené aj do činnosti Klubu Trubačov Slovenskej republiky, ktorý sa aj v sledovanom období zúčastnil viacerých spoločenských a kultúrnych podujatí. Spolupracujú tak na zámere zapísať Slovenskú poľovnícku hudbu do svetového nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO.

Koncom roku 2022 bol vyhlásený zámer zonácie Národného parku Veľká Fatra. Mesto Banská Bystrica ako vlastník a Mestské lesy Banská Bystrica ako obhospodarovateľ lesných pozemkov pripravili k zámeru pripomienky, ktoré boli odoslané na OÚ Žilina. Bohužiaľ, príslušné úrady doteraz odmietajú vydať písomné stanovisko k pripomienkam, ktorých je dokopy od všetkých dotknutých približne 550. Nie je doteraz známe, ako budú vyzerat' upravené dokumenty k zámeru. Takéto postupy príslušných orgánov čelia masovej kritike takmer všetkých dotknutých samospráv, miest a obcí, vlastníkov a obhospodarovateľov pozemkov, ako aj iných subjektov, dokonca i štátnych organizácií.

Mestské lesy Banská Bystrica sú aktívnym členom Slovenskej lesníckej komory. Dňa 11.5.2023 bol na Valnom zhromaždení Slovenskej lesníckej komory za predsedu Oblastnej

lesníckej komory zvolený zástupca Mestských lesov Banská Bystrica Jozef Jankov, čím sa stal aj členom celoslovenského predstavenstva Slovenskej lesníckej komory.

- **CHOV ZVIERAT**

V banskobystrickej Karanténnej stanici pre spoločenské zvieratá (Zvolen, Unionka 17), ktorá slúži pre potreby miest Banská Bystrica a Zvolen boli koncom roka 2022 zakúpené 4 zateplené budy pre KS ZV a tiež osadené plechy do voliér v rozsahu 32m² ako prekážky medzi voliérami.

Vo február 2023 bola organizovaná zbierka krmiva pre KS ZV cez firmu Pet Center v Obchodnom dome Point na Nám. Vajanského 7, Banská Bystrica.

V marci 2023 bolo v KS ZV uskutočnené výjazdové rokovanie komisie životného prostredia, kde na čele s predsedom komisie p. poslancom Molitorisom odovzdala komisia aj 60 kg granúl pre stanicu ako pomoc pre zvieratá.

Počas jari sa zakúpil vysokotlakový čistič Kärcher K4 Power Control Car a Home a tiež sa zakúpili a osadili ďalšie plechy do voliér v rámci druhej etapy ako prekážky medzi voliérami.

- **ZELENÉ A OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO**

Prostredníctvom Oddelenia odpadového hospodárstva a údržby verejných priestranstiev, Mesto realizuje, resp. podieľa sa na aktivitách, informačných kampaniach a osvetovej činnosti v oblasti obehového hospodárstva, dlhodobo sa usiluje sa o aktívne uplatňovanie vhodnej environmentálnej politiky.

Na jar 2023 prebehla akcia „**Za krajšie mesto**“

Tradičná jarná akcia zameraná na skrášľovanie a upratovanie nášho okolia Za krajšie mesto prebehla v plnom rozsahu na prelome mesiacov marec a apríl. Tento rok zahájil akciu primátor mesta so svojim tímom na pomedzí parku Trieda SNP a Nám. slobody kde spoločne so žiakmi ZŠ Trieda SNP a Záhradníckymi a rekreačnými službami dočistili priestor a ošetrila sa zeleň. Akcia je zameraná na pozemné dočistenie okolia obydľí obyvateľov, zapojili sa však aj deti a študenti škôl, dobrovoľníci či rôzne organizácie a firmy. Vďaka aktívnej účasti obyvateľov a dobrovoľníkov počas celej akcie bolo v celom meste vyvezených vyše 210 ton komunálnych odpadov o objeme 265 veľkokapacitných kontajnerov. K čistejšiemu mestu každoročne výrazne prispieva aj mestská príspevková organizácia ZAaRES, či už dennou starostlivosťou o mestskú zeleň, ale aj poskytnutím odbornoporadenskej pomoci obyvateľom zapojených do akcie.

Do akcie sa tradične zapojili aj učitelia a žiaci s rodičmi z viacerých banskobystrických škôl ako ZŠ Trieda SNP, ZŠ Ďumbierska, ZŠ Spojová, ZŠ Golianova, ZŠ a MŠ Štefana Moyses, ZŠ Radvanská, ZŠ Pieninská, ZŠ Moskovská a MŠ Prof. Sáru. Študenti SPŠ J.Murgaša opätovne vo veľkom počte pomohli pri čistení viacerých lokalít v meste ako okolia Urpínu, Mestského parku, Belvedera, potoku Tajovky a Verejnej knižnice M. Kováča.

Študentky a študenti Strednej zdravotníckej školy sa zamerali na okolie Podlavických výmoľov.

Pri príležitosti Dňa Zeme prebehlo na konci mesiaca apríl viacero dobrovoľníckych aktivít zameraných na čistenie prírody. Členky Nadácie Ekopolis odstránili približne tridsaťpäť vriec odpadu nahromadeného pri v minulosti obývanom prístrešku na kopci vrhcu Urpín. Členovia občianskeho združenia Malá Líška odstránili skládku nad Sásovou a spoločne s obyvateľmi Podlavíc poriadili okolie brehov rieky Tajovky pri kostole v Podlaviciach.

Zamestnanci spol. DETOX v spolupráci s Mestom Banská Bystrica spoločne s pracovníkmi banskobystrických stredísk Slovenskej inšpekcie ŽP a Štátnej ochrany prírody SR, a s obyvateľmi Rakytoviec odstránili historickú skládku v strmých svahoch doliny Rakytovského potoka. Ručne z doliny vyzbierali takmer 4 tony rôzneho odpadu a s pomocou techniky z nej vyťahali približne 50 ks pneumatík.

Týmto ďakujeme všetkým zúčastneným obyvateľom mesta, školám, organizáciám, združeniam a dobrovoľníkom, ale aj všetkým tým o ktorých aktivite nemáme vedomosť, za pomoc, vynaloženú námahu a čas, ktorý venovali na zlepšenie kvality životného prostredia v našom meste.

V mesiaci november 2022 zahájilo Mesto Banská Bystrica v spolupráci so zmluvnou spoločnosťou Marius Pedersen, a. s. dlhodobé avizované zavedenie systému zberu komunálneho odpadu prostredníctvom **polopodzemných kontajnerov**. K uvedenému kroku nahradenia klasických nádob pristúpilo najmä z dôvodu modernizácie, estetizácie a zvýšenia efektivity nakladania s komunálnym odpadom v meste. Jeden polopodzemný kontajner nahradí zberovou kapacitou šesť bežných kontajnerov, zaberá menšiu plochu, dochádza v ňom k vyššiemu zhutneniu odpadu a umiestnením pod zemou sa znižuje intenzita jeho biologického rozkladu spojeného so zápachom. Tým, že pojme väčšie množstvo odpadu a je osadený senzorom jeho naplnenosti znižuje sa frekvencia jeho vývozu, čím sa znižuje dopravné a emisné zaťaženie ulíc mesta. Pilotná etapa rieši umiestnenie stojísk polopodzemných kontajnerov v mestských častiach Radvaň, Kráľová a jedno stojisko na Pršianskej terase. Výber lokalít pre polopodzemné kontajnery bol ovplyvnený najmä limitujúcimi podmienkami existujúcej infraštruktúry. Ďalším dôležitým faktorom bol existujúci dopravný režim, hustota zástavby a komplexnosť zberového rajónu. V procese spracovania projektovej dokumentácie bolo z dôvodu citlivého posúdenia záberu verejných priestranstiev prijaté rozhodnutie, na základe ktorého bol pôvodne plánovaný typ polopodzemných kontajnerov okrúhlejšej základne nahradený štvorcovou, čím došlo k úspore približne pätnástich parkovacích miest. Zároveň vznikol v daných lokalitách priestor pre vytvorenie niekoľkých nových parkovacích miest. Do konca roka 2022 bolo vybudovaných prvých sedem stojísk polopodzemných kontajnerov. Následne do polovice mája bolo zrealizovaných ďalších osem stojísk polopodzemných kontajnerov. Polopodzemné kontajnery sú určené na zber základných druhov komunálneho odpadu, t.j. zmesový komunálny odpad, papier, plasty, tzv. tetrapaky, sklo, kovy, ale aj biologicky rozložiteľný a kuchynský odpad.

Zavedenie **vrecové a nádobového triedeného zberu** z domácností rodinných domov. V prvej polovici roka 2023 sa zahájila podstatná a významná zmena v triedenom zbere komunálneho odpadu pre obyvateľov rodinných domov – IBV. Zber bude prebiehať v súlade s platnou legislatívou priamo „od dverí“ domácností rodinných domov na základe harmonogramu platného pre príslušný rok. Zber plastov sa bude vykonávať spoločne s obalmi z kovov a viacvrstvových kombinovaných materiálov, tzv. „tetrapakov“ prostredníctvom žltých vriec. Vrecia budú čiastočne priehľadné, čo umožní lepšiu vizuálnu kontrolu ich obsahu zberovou osádkou čo podporí zvýšenie kvality vytriedených odpadov. Zber papiera a kartónov bude prebiehať prostredníctvom 240 l nádob modrej farby. Vrecia s nádobami sú postupne distribuované spoločne jednotlivých domácností rodinných domov prostredníctvom zmluvnej zberovej spol. Marius Pedersen a.s.. Táto zmena prinesie mestu zníženie vizuálneho a priestorového zaťaženia ulíc stiahnutím veľkých nádob z centrálnych zberových miest a zároveň dotknutým obyvateľom mesta zvýši komfort a dostupnosť triedeného zberu obyvateľom priamo v ich domácnostiach. To zároveň predpokladá zvýšenie miery a kvality vytriedenia komunálneho odpadu, čím sa zníži množstvo skládkovaného odpadu a zvýši množstvo zrecyklovaných odpadov.

Systém separovaného zberu skla však z technicko-prevádzkových dôvodov ostáva zatiaľ nezmenený a to formou tzv. „zelených zvonov“ umiestnených na súčasných stojiskách aj pre rodinné domy.

- **ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE**

Pracuje sa na aktualizácii a príprave viacerých dokumentov. Pre účinnú ochranu a podporu životného prostredia je potrebné dobré nastavenie, aktuálnosť a efektívna vymožitelnosť dokumentácií. Ide najmä o územný plán, ale tiež o Miestny územný systém ekologickej stability, Generel zelene, Dokument starostlivosti o dreviny mesta Banská Bystrica, Klimatickú stratégiu (akčný plán pre adaptáciu a mitigáciu) a ďalšie. Prebiehajú verejné diskusie k štúdiám projektov Zelených sídlisk – odborníci navrhujú prvky zelenej a modrej infraštruktúry na podporu biodiverzity a kvality životného prostredia. Aktuálne sa prerokovalo už päť lokalít zo siedmich, pričom ostáva verejne prerokovať ešte vnútrobloky Podlavice a Bernolákova - Radvanská.

V novembri roku 2022 boli schválené Zmeny a doplnky územného plánu Mesta Banská Bystrica č. 7. V spracovaní u vysúťaženeho dodávateľa je obsahové zadanie Zmien a doplnkov Mesta Banská Bystrica č. 8, ktoré by mali byť predstavené v najbližších týždňoch. Momentálne tiež prebiehajú diskusie k návrhu obsahu Zmien a doplnkov územného plánu mesta č. 9, ktorý sumarizuje vybrané podnety od roku 2016 po rok 2022. V procese je taktiež spracovanie Zmien a doplnkov územného plánu centrálnej mestskej zóny Slovenka juh a výhľadovo sa plánuje aj následné spracovanie Zmien a doplnkov územného plánu centrálnej mestskej zóny Slovenka sever.

- **INVESTIČNÁ ČINNOSŤ** (posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie - EIA)

Zhrnutie posudzovania vplyvov činností na životné prostredie v roku 2022 (EIA)

Dátum prijatia na MsÚ	Dátum doručenia na OŽP	Doba vyvesenia/ stanoviska	Názov	Poznámka	Katastr. územie /problematika
06.10.2022	07.10.2022	21 dní	Rekonštrukcia a dostavba areálu Fakultnej nemocnice F.D. Roosevelta	Rekonštrukcia Fakultnej nemocnice s poliklinikou	Námestie L. Svobodu 1
16.11.2022	22.11.2022	21 dní	Technická vybavenosť pre rodinné domy na Kačici	Budovanie infraštruktúry a sietí	KNC – 70 rôznych parciel (k.ú. Banská Bystrica)
05.12.2022	05.12.2022	15 dní	Rozhodnutie - Navrhovaná činnosť rozšírenie činnosti zariadenia na zber výkupu odpadov – BB časť Radvaň	Rozhodnutie zo zisťovacieho konania – nebude sa posudzovať	3395/1 k.ú Radvaň
23.12.2022	23.12.2022	15 dní	Rekonštrukcia a dostavba areálu Fakultnej nemocnice F.D. Roosevelta	Rozhodnutie zo zisťovacieho konania – nebude sa posudzovať	Námestie L. Svobodu 1
25.1.2023	25.1.2023	15 dní	Rozhodnutie – Bytový dom Radvaň, BB	Rozhodnutie – nebude sa posudzovať	3373/9,53,101,103,3,54,55,60,64,67,68,69,75,94,95,96,98,102,104,105,106,76,77,78,79 k.ú. Radvaň
20.2.2023	21.2.2022	15 dní	Zariadenie na zhodnocovanie BRO – kompostáreň Banská Bystrica – zvýšenie kapacity	Zmena navrhovanej činnosti	1002/8, 1001/22, 1001/34,1001/35 k.ú. Šalková:
14.04.2023	15.04.2023	15 dní	Mobilné zariadenie na zhodnocovanie stavebných odpadov TEREX EVOQUIP COBRA 290R, Pemax plus s.r.o.	Rozhodnutie – nebude sa posudzovať	1926/218,1926/22, k.ú. Kostiviarska

- **INFORMÁCIE O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, OSVETOVÁ ČINNOSŤ, SPOLUPRÁCA**

Na stránke www.visitbanskabystrica.sk, ktorú spravuje mesto Banská Bystrica sú pravidelne zverejňované aktuálne informácie v sekcii Novinky a propagované náučné chodníky, turistické trasy a cyklotrasy.

Plagáty sa zverejňujú v elektronických KIOSKOCH, webových stránkach mesta, fcb stránkach. Mesto má dohodu s viacerými portálmi, kde sa propagujú zaujímavosti a novinky z každej oblasti – Cestovný informátor, Lexikón, Cyklotoulky atď.

V rámci programovej činnosti sa organizujú tvorivé dielne k aktuálnym témam v spolupráci so š.p. LESY SR a Mestskými lesmi Banská Bystrica s.r.o.

Počas jari 2023 ZAaRES spolupracoval s aktívnymi komunitami na edukácii v oblasti starostlivosti o dreviny najmä v lokalitách Severná a Komunitné centrum Sásová na Tatranskej ulici.

OTVORENÉ VLÁDNUTIE NA MIESTNEJ ÚROVNI V BANSKEJ BYSTRICI V OBLASTI PRŤICIPÁCIE NA TVORBE VEREJNÝCH PRIESTOROV

V súčasnosti sa čoraz viac potvrdzuje, že obyvatelia a občianske iniciatívy, ktoré v meste fungujú, sú dôležitými partnermi a veľkou pomocou samosprávy pri zvládaní adaptácie sa na klimatickú krízu. Angažovanosť obyvateľov a zdroje, ktorými disponujú, môžu redukovať niektoré nedostatky zdrojov a kapacít samospráv pri riešení klimatickej krízy. Obyvatelia môžu flexibilne a efektívne prijímať a realizovať rôzne adaptačné opatrenia priamo vo svojich obydliach, v ich blízkosti, na sídliskách, alebo kdekoľvek v meste žijú. Napr. môžu zadržiavať vodu, sadiť stromy, kríky a kvety, stavať vtáčie búdky, krmidlá aj hmyzie hotely, vysievať lúčne zmesi, či ponechávať plochy trávniku nepokosené. V našom meste sa spoluprácou obyvateľov a mesta v oblasti klimatickej krízy začali intenzívne zaoberať aj v rámci Iniciatívy pre otvorené vládnutie, ku ktorej sa mesto Banská Bystrica prihlásilo a ktorej cieľom je systematicky podporovať participatívne procesy a procesy spolupráce so širokou ako aj odbornou verejnosťou. V rámci Iniciatívy pre otvorené vládnutie sa zorganizovali niekoľko participatívno – vzdelávacích projektov:

- participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte “Zelené sídliská”,
- procesy zapájajúce obyvateľov do podpory biodiverzity na sídliskách v Banskej Bystrici,
- participatívne plánovanie s obyvateľmi v projekte “Revitalizácia Mestského parku”,
- participaívne plánovanie s obyvateľmi v projekte tvorby “Akčného plánu pre mitigáciu a adaptáciu na zmenu klímy”.

Sú to projekty zamerané na podporu a rozvoj zelenej a modrej infraštruktúry, biodiverzity v meste, ale aj aktivizáciu vzdelávania a budovania pozitívnych hodnôt k ochrane prírody u obyvateľov s cieľom budovania kapacít obyvateľov pre zvládania adaptácie sa na klimatickú krízu.

Pokračujú aktivity v oblasti participácie a komunikácie s verejnosťou v rámci budovania kapacít zamestnancov MsÚ pre Otvorené vládnutie.

V súvislosti s Akčným plánom Otvoreného vládnutia mesta Banská Bystrica a projektami v oblasti participácie pokračuje spolupráca s UMB, najmä s Ekonomickou fakultou, Katedrou verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja (spoluorganizovanie konferencie k mestskému parku, tvorba Stratégie otvoreného vládnutia, participatívny rozpočet) a s Pedagogickou fakultou UMB.

AKTIVITY ŠKÔL

V oblasti ochrany životného prostredia sa na základných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta, ale aj neverejných zriaďovateľov, prebieha viacero projektov.

Každá z 11 **základných škôl** zriadených mestom Banská Bystrica rozvíja environmentálnu výchovu a zdravú výživu prostredníctvom rôznych projektov a predmetov uplatňovaných na školách. Sú to napríklad projekty a predmety ako Škola podporujúca zdravie, Viem čo zjem, Bez prírody by to nešlo, Eduga, Recyklo hry, Zelená škola, Štyri ročné obdobia, TTT (triediš, triedim, triedime), Bionika – príroda na to prišla sama, Včelí plán pre biodiverzitu, Delesun (Detská lesnícka univerzita), Základná škola Jána Bakossa, Banská Bystrica - Deň zdravej výživy, Deň Zeme, Svetový deň vody, Voda základ života, Turistický krúžok, Envirofilm a vodíkove auto, Deň zvierat, Beseda so včelárom, Klíčenie semien – projekt, Zber papiera, Svetový deň bez tabaku, Voda v prírode - Deň vody v škole, Márius Pedersen - Triedenie odpadu - ekologický projekt, "Eko-kalendár, Bio-enviro, Baterky na správnom mieste, Eko Alarm – Modul 1 a Modul 2, Včielka Ejka, Ochrana lesov, Mladý botanik, Príroda učebňou, učebňa v prírode, Tajomstvo ríše zvierat, projekty Svetový deň výživy, Svetový deň zvierat, More, aktivity zamerané na zvieratká, Voda v rukách človeka, Erasmusday: Zelená turistika, Zelené ŠKD, Kto rastie v parku, Eko vrecká, Deň slnka, Svetový deň zdravia, Stromček pre vtáčiky, Zdravá škola, Zdravie na tanieri – žijeme zdravo, Trieda pod oblohou, Náučný chodník Strom života, Zatoč s odpadom a iné.

Program **Zelená škola** je najčastejšie využívaným programom v školách. Projekt sa zameriava na hľadanie cesty zmeny, ktorá povedie k zdravšej, "zelenšej" a aktívnejšej škole i spoločnosti. O problematike životného prostredia nestačí len získať vedomosti, ale je zároveň nevyhnutné snažiť sa zmeniť naše konanie. Urobiť zmenu, ktorú je vidieť a cítiť. Zelená škola podporuje tímovú prácu a pomáha vytvárať spoločnú víziu školy, ktorá rešpektuje a prakticky chráni životné prostredie. Počas celého certifikačného procesu je škola sprevádzaná a usmerňovaná regionálnym centrom a konzultantom, ktorý ju zároveň hodnotí. Regionálne centrum pravidelne organizuje vzdelávacie podujatia pre konzultantov a koordinátorov Zelených škôl. Školy, ktorým sa podarí úspešne zrealizovať všetkých sedem krokov, získajú na konci certifikačného obdobia medzinárodný titul - certifikát „Zelená škola“ a vlajku Eco-Schools. Za čiastočné splnenie podmienok si školy z certifikačnej slávnosti odnesú diplom „Na ceste k Zelenej škole“ a o vlajku Eco-Schools sa môžu uchádzať v nasledujúcich školských rokoch. Certifikát alebo diplom sa udeľuje vždy na jeden kalendárny rok, preto je potrebné jeho platnosť

na ďalšie obdobie obhájiť. Na základe medzinárodného štandardu siedmich krokov je certifikát Zelená škola značkou kvality environmentálneho vzdelávania a manažmentu na školách. Vlajka a certifikát symbolizuje to isté na Novom Zélande, v Brazílii, vo Fínsku či u nás na Slovensku.

Taktiež **materské školy** sa zapájajú do rôznych projektov a vedú deti k pozitívnemu prístupu k životnému prostrediu a zdravému životnému štýlu. Využívajú výborne spracovaný program KOZMO a jeho dobrodružstvá. Materské školy realizujú v rámci svojich školských vzdelávacích programov aj interné projekty v oblasti environmentálnej výchovy. Informácie o týchto projektoch sú spracované v tabuľke.

MŠ / adresa	Interné projekty
9. mája 26	„Zelená edukácia v MŠ“, „Centrum zdravia“, „Hravá lopta“, „Čarovné maľovanie“, „Digi škola“, „Múdre hranie“
29. augusta 14	„Kozmo a jeho dobrodružstvá“, „Fonematické uvedomovanie reči“, „Tradícia v detskom srdci zrodená“
Buková 22	„Využívanie inovačných metód a postupov v edukácii- metamorfóza didaktika“, „Múdre hranie“
Cesta k nemocnici 37	„Zeleninkové šialenstvo“, „Angličtina hrou“, „Prevenca chybného držania tela“
Družby 3	„Škola podporujúca zdravie“, „Zdravulienka“
Horná 22	„Škola podporujúca zdravie“, „Adamko hravo – zdravo“, „Prečo vlk šušlal“
Hronská 18	„Škola podporujúca zdravie“, „Digitálne učivo na dosah“
Jakubská cesta 77	„Bezpečne na ceste“, „Recyklohry.sk“, „Saunovanie“, „Zdravulienka“
Jilemnického 8	„Environmentálna výchova“, „Montessori pedagogika -Pripravené prostredie“, „Pohybové zručnosti detí“, „Personalizácia a socializácia dieťaťa“, „Fonematické uvedomovanie reči“
Karpatská 3	„Lesná pedagogika ako súčasť environmentálnej výchovy“, „Múdre hranie 2“
Kremnička 22	„Využívanie inovačných metód a postupov v edukácii“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“
Lazovná 32	„Škola podporujúca zdravie“, „Zeleninkové šialenstvo“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, „Fonematické uvedomovanie reči“, „Prvé krôčiky k hudbe“, „Technická škôlka“
Magurská 14	„Jazdím bezpečne a bez nehôd“, „Environmentálna výchova“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, „Digiškola“
Na Lúčkach 2	„Výchova k zdraviu“, „KidSmart“, „Bezpečná škôlka“, „Želkova škôlka“, Krok za krokom“, „Národný program prevencie obezity“, Národný projekt „Pomáhajúce profesie II“, Múdre hranie“, „Digiškola“, „Školské ovocie“
Na Starej tehelni 7	„Zelená škola“, „Cvičím hravo, cvičím zdravo“, „Krok za krokom“
Nová 2	„Školské ovocné a zeleninové dni“, „Národný akčný plán prevencie obezity“, „Školský mliečny program“
Odbojárov 9	„Škola podporujúca zdravie“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, „Zeleninkové šialenstvo“, „Digitálne učivo na dosah“, „Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva“
Profesora Sáru 3	„Zelená škola“, „Čítankovo“, „Pomocný vychovávateľ v MŠ“

Radvanská 26	„Kamarátka Fit-lopta“, „Počítač, môj kamarát“, „Sedmokráska“, „Babičkina záhradka“, „Čo mi kniha rozprávala I. a II.“, „Malá Tarzánia“, „Dopraváčik, náš kamarát“, „Nie je značka, ako značka“, „Zober ma von“
Radvanská 28	„Dopravná výchova“, „Environmentálna výchova“, „Evička nám ochorela“, „Póla radí deťom“, „Zdravienkine dobrodružstvá“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, Digi škola“, „Digitálne učivo na dosah“
Sásovská cesta 21	„Dopraváčik“, „Kamaráti s prírodou“, „Metamorfózna didaktika“, „Doktor príroda a planéta Zem“, Projekt dramatická výchova“, Projekt prosociálna výchova – Srdce na dlani“, „IKT – multimediálna výchova“
Senická cesta 82	Národný projekt „Pomáhajúce profesie II.“
Strážovská 3	„Lego Education“, „Krok za krokom“, „Tréning fonematického uvedomovania podľa D.B.El'konina“, „KOZMO a jeho kamaráti“, „Učenie o lese“, „Adoptuj si kravičku“
Šalgotariánska 5	„Dopravná výchova v teórii a v praxi“, „Evička nám ochorela“, „Fonematické uvedomovanie reči“, „Infrasauna v MŠ“, „Srdce na dlani“, „Zippyho kamaráti“, „Krok za krokom“, „Separovanie odpadu“, „Bylinková záhrada“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“
Tatranská 63	„Digitálne učivo na dosah“, „Zelená škola“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, „Zeleninkové šialenstvo“
Trieda SNP 77	„Lego Education“, „Zdravá škola“
Tulská 25	„Priateľ prírody“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, prvky Montessori pedagogiky“, „prvky Hejného matematiky“, „Fonematické uvedomovanie reči“
ZŠ s MŠ Bakossova 5	„Čítankovo“, „Kozmo a jeho dobrodružstvá“, „Technická škôlka“, „Potteriáda – najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“
ZŠ s MŠ Radvanská 1	„Škola podporujúca zdravie“, Národný projekt „Pomáhajúce profesie II.“

Jedným z cieľov výchovno-vzdelávacej činnosti v materských školách je teda budovanie pozitívneho vzťahu detí k prírode, k zdravému životnému štýlu. Dôraz je kladený na rozvoj prírodovednej gramotnosti, ekologickej gramotnosti, na efektívne využívanie edukačných aktivít aplikovaných pri pobyte detí vonku formou outdoorového vyučovania.

V oblasti environmentálnej výchovy materské školy aktívne spolupracujú so Slovenskou agentúrou životného prostredia, s Univerzitou Mateja Bela, s Lesmi Slovenskej republiky, so Štátnou ochranou prírody SR, s Tihányiovským kaštieľom, s neziskovou organizáciou Živica, so SOŠ Pod Bánošom v oblasti spoznávania života včiel. Deti sa aktívne zapájajú do zberu elektroodpadu, papiera a gaštanov, zapájajú sa do aktivít v rámci Dňa stromu, Dňa Zeme, Dňa vody, spolupracujú so Sokoliarmi. Prostredníctvom aktívnej vzájomnej spolupráce jednotlivých inštitúcií sa zvýšila úroveň vzdelávacieho procesu, deti získali potrebné kompetencie a rozvíjali si svoje zručnosti v oblasti environmentu.

Počas celého roka sa deti starajú vo svojich areáloch napríklad aj o bylinkovú záhradu, o políčka, v inštalovaných hmyzích domčekoch v areáloch škôl poznávajú a pozorujú hmyz, lúčne kvety, stromy, počas zimného obdobia prikrmujú vtáky. V mnohých materských školách sú vybudované náučné chodníky, vyvýšené záhony. Deti sa aktívne venujú problematike separácie odpadu, realizujú aktivity zamerané na trvalo udržateľný rozvoj a recykláciu odpadu.

Pri zapájaní sa do projektov niektoré materské školy získali aj mimorozpočtové zdroje na materiálne zabezpečenie vzdelávania ako napríklad Materská škola Lazovná 32, ktorá sa zapojila v minulom školskom roku do grantového programu Nadácie Pontis realizovaného prostredníctvom obchodnej siete Tesco „Vy rozhodujete, my pomáhame“ a v rámci svojho projektu „Zasadíme si zeleninku“ získali finančné prostriedky, ktoré využili na zakúpenie 4 ks vyvýšených záhonov a technického a pracovného materiálu potrebného pre pracovné aktivity zamerané na starostlivosť o záhradky. Tiež Materská škola Profesora Sáru 3 a Materská škola Na Starej tehelni 7 získali medzinárodný certifikát „Zelená škola“. V rámci tohto programu rozvíjajú u detí tvorivé a kritické myslenie, prostredníctvom praktickej a holistickej environmentálnej výchovy nachádzajú súvislosti a hlbšie porozumenie vzájomnými väzbami medzi človekom a prírodou. Úspešne pokračuje v materskej škole aj činnosť Kolégia zelenej školy, ktorého členmi sú zamestnanci školy ale aj rodičia.

PROCESY ZAPÁJAJÚCE OBYVATEĽOV DO PODPORY BIODIVERZITY NA SÍDLISKÁCH V BANSKEJ BYSTRICI

V súčasnosti sa čoraz viac potvrdzuje, že obyvatelia a občianske iniciatívy, ktoré v meste fungujú, sú dôležitými partnermi a veľkou pomocou samosprávy pri zvládaní adaptácie sa na klimatickú krízu. Angažovanosť obyvateľov a zdroje, ktorými disponujú, môžu redukovať niektoré nedostatky zdrojov a kapacít samospráv pri riešení klimatickej krízy. Obyvatelia môžu flexibilne a efektívne prijímať a realizovať rôzne adaptačné opatrenia priamo vo svojich obydliach, v ich blízkosti, na sídliskách, alebo kdekoľvek v meste žijú. Napríklad môžu zadržiavať vodu, sadiť stromy, kríky a kvety, stavať vtáčie búdky, krmidlá aj hmyzie hotely, vysievať lúčne zmesi, či ponechávať plochy trávniká nepokosené.

Počas participatívnych diskusií v rámci projektu ZELENÝCH SÍDLISK s verejnosťou sa realizovala anketa, kde boli obyvatelia dopytovaní na ich predstavy, akú podobu by revitalizácia ich sídlisk mala mať, ale aj na to, či by mali záujem podieľať sa na adaptačných aktivitách. Spoločne s odborníkmi a so súkromným mestským ekocentrom Malá Líška, sa vytypovalo viacero nenáročných opatrení pre zlepšenie kvality životného prostredia a biodiverzity, na ktorých sa môžu podieľať obyvatelia sídlisk okamžite, aj bez väčších projektov a financií. Následne sa riešila otázka, akým spôsobom takýto typ spolupráce a aktivít rozbehnúť. Výsledkom týchto snáh bol pilotný projekt „Procesy zapájajúce obyvateľov do podpory biodiverzity na sídliskách v Banskej Bystrici“, ktorého realizácia bola podporená dotáciou primátora. Cieľ projektu bol zameraný na realizáciu soft, čiže jednoduchých opatrení na podporu biodiverzity na Zelených sídliskách mesta Banská Bystrica v spolupráci s obyvateľmi mesta a na prípravu dokumentov potrebných k funkčnej realizácii opatrení. Ide o stanovenie pravidiel, takzvaných manuálov, podľa ktorých si bude môcť každý obyvateľ v prípade záujmu sám postaviť napríklad búdku pre veвериčku, vyvesiť ju a ďalej sa o ňu starať = systém adopcie vzniknutých prvkov. Tak sa umožní obyvateľom budovať prvky podporujúce biodiverzitu v meste a zabezpečíme starostlivosť o ne. Podujatia sa uskutočnili na Zelených sídliskách a boli určené všetkým obyvateľom mesta.

Celkovo sa počas jesene 2022 zrealizovalo 6 verejných podujatí, na ktorých sa šírila osвета o potrebe zelených a modrých opatrení v meste, zvyšovalo sa environmentálne povedomie

všetkých generácií obyvateľstva a budovali sa prvky reálne podporujúce biodiverzitu. Stanovili sa pravidlá budovania a starostlivosti o jednotlivé prvky (kompostovanie, búbky pre živočíchy a pod.) a nastavili systém adopcie prvkov obyvateľmi pre ich udržateľnosť. Tieto pravidlá boli na podujatiach odprezentované a naďalej sú obyvateľom prístupné na www.malaliska.sk.

Do projektu sa zapojilo po organizačnej a realizačnej stránke 5 sídliskových komunit mesta. Podujatia navštívilo spolu 135 obyvateľov, postavili a umiestnili sme 8 búdok pre vodnára a trasochosty, 2 hmyzie domčeky, 3 búbky pre sýkorky, 2 polobúbky pre žltochvosty/ mucháre, 2 vtáacie krmidlá, a 1 búdku pre veвериčky. Pre všetkých obyvateľov mesta sa vypracovali tieto manuály. Metodická príručka, podpora biodiverzity mestských vodných tokov prostredníctvom jednoduchých opatrení dostupných pre všetkých obyvateľov, budovanie a údržba búdok pre vodnára a trasochosty. Metodická príručka, podpora biodiverzity vtáčích druhov prostredníctvom jednoduchých opatrení dostupných pre všetkých obyvateľov. Budovanie a údržba vtáčích búdok a krmidiel. Metodická príručka, podpora hmyzu v meste prostredníctvom jednoduchých opatrení dostupných pre všetkých obyvateľov. Budovanie a údržba hmyzích domčekov. Komunitné kompostovanie.

Banská Bystrica 05. júna 2023

Ing. Martin Majling

Vypracoval Martin Majling v spolupráci so „Zeleným tímom mesta“ Luciou Vrbiniakovou, Jozefom Jankovom, Petrom Suchým, Michalom Štúberom, Beátou Kostúrovou, Martinom Lakandom, Michalom Valentom, Adriánom Kostúrom, Ondrejom Chramcom, ale aj Martinom Pavelekom, Zuzanou Gombalovou, Soňou Karikovou, Evou Mazancovou, Andrejom Huťkom, Vladimírom Bállekom, Danou Bardonovou, Janou Odrobiňákovou a ďalšími.